

TOTS CONTRA LA CRISI

COMUNICACIÓ PASTORAL SOBRE LA CRISI ECONÒMICA I EL COMPROMÍS DE TOTS AMB ELS QUI LA PATEIXEN

Què ens ha passat?

L'any 2007, el sistema financer dels Estats Units va patir una gravíssima crisi per causa d'haver concedit una gran quantitat de préstecs a persones "sense ofici ni benefici" (*ninjes: not income not job*) que molt difícilment els podrien tornar. El capitalisme liberal nord-americà genera des de fa anys una enorme quantitat de pobres que se sostenen socialment no a través dels serveis públics propis dels estats socials europeus sinó mitjançant la concessió de préstecs.

Aquesta crisi va provocar un "tsunami" financer que va afectar tot el món però especialment Europa. Des de feia anys, alguns països de la CEE "estiraven més el braç que la màniga": els bancs deixaven diners a privats per comprar vivendes i per obrir i fer créixer negocis sense més garantia que la hipotecària i una o dues nòmines; també en deixaven a les administracions públiques per a crear infraestructures i millorar els serveis d'educació, salut, cultura i lleure sobre la base d'uns ingressos fiscals garantits pel creixement econòmic. Quan els bancs de cada país no tenien prou diners, s'endeutaven a creditors estrangers i continuaven engreixant el sistema. A Espanya aquesta dinàmica fou espectacular a causa de la bombolla immobiliària i d'unes inversions faraòniques en infraestructures. Aquest creixement va atreure gran quantitat de mà d'obra provinent de l'estranger.

Quan els mercats financers van detectar que no només els bancs nord-americans estaven "infectats" per préstecs de difícil recuperació sinó també alguns bancs europeus, es va tallar el crèdit a aquests bancs. Aquesta desconfiança fou especialment severa envers el conjunt del sistema financer espanyol i això va provocar una frenada en l'economia espanyola, donat que tot llur creixement es basava en el crèdit estranger. Els efectes van ser: l'aturada de la construcció, el tancament de moltes empreses, el creixement de l'atur, l'impagament d'hipoteques...

Poc després, els mercats financers van començar a fixar-se en la solvència dels estats. A la zona euro alguns països estaven molt endeutats i presentaven unes xifres de dèficit públic descontrolat. La desconfiança va acarnissar-se amb aquests estats i començà el "culebrot" de les pujades i baixades de la prima de risc i dels fracassos de les subhastes de llur deute sobirà. El banc central europeu per evitar que la desconfiança afectés a tots els països de l'euro va haver de rescatar alguns països i va haver de comprar massivament bons estatals d'alguns altres. Espanya fou un dels segons que està escapant-se de la intervenció o la fallida gràcies als signes de confiança en la seva solvència que ha donat a través de les retallades de la despesa pública i els plans de futur en la mateixa direcció.

Catalunya encara està pitjor. A causa del sistema de finançament de la Generalitat, cap banc es fia de llur solvència per la qual cosa no li ha quedat més remei que aplicar unes retallades molt més dràstiques i emetre deute adreçat a privats. Les reduccions del sou dels funcionaris, la disminució de la inversió pública en infraestructures, les

retallades en els serveis de sanitat i educació han estat més severes. La Generalitat no té diners per mantenir uns serveis públics tan costosos i no ofereix garanties perquè els bancs els hi puguin deixar.

Per què ens ha passat això?

És fàcil cercar culpables de la crisi: acusem els polítics, els banquers, els “mercats”, el “sistema”. Però, no ens enganyem, sense negar llurs responsabilitats, hem de reconèixer que el motiu principal de la crisi és que tots plegats hem volgut viure per damunt de les nostres possibilitats. La societat de consum ens ha convençut que la felicitat consisteix en gaudir de benestar econòmic: és feliç qui consumeix, compra les últimes novetats tecnològiques, viatja, té una casa pròpia, un vehicle de gamma alta, un armari variat i diners per a una operació de cirurgia estètica.

Aquesta societat de consum ens ha enganyat. Ens assegurava que el benestar dels famosos estava també al nostre abast: “Si no gaudeixes del que ells tenen és perquè no vols! Si pots aconseguir una casa en propietat pagant mensualment una mica més que el lloguer, per què no t’hipoteques? Si, a més, pots moblar-la a la moda per una mica més, no siguis badoc! Si pots tenir un cotxe nou amb un préstec que pots assumir, per què anar amb un cotxe vell i esperar a tenir els diners?”. Aquesta dinàmica va arribar al paroxisme: “Si pots fer creuers i viatges sense esperar a tenir els estalvis, dóna’t aquest plaer!” No estic parlant de teories. Fa temps, algú m’havia explicat el contingut dels curssets per a venedors de vehicles. Els ensenyaven les tècniques per convèncer els clients que comprassin un cotxe per damunt de les seves possibilitats econòmiques i convencien els comercials més escrupolosos, dient-los: “Si el client després no pot pagar, tu ja hauràs guanyat la teva comissió, i ja s’espavilarà el banc!”

Les administracions públiques han acabat d’arrodonir aquesta cultura del consum desproporcionat. Durant aquests anys, sempre a base de manllevar diners i d’hipotecar el futur, s’ha difós el convenciment que era possible tenir un sistema educatiu, una sanitat i unes infraestructures de comunicació com els dels països més rics d’Europa, uns equipaments culturals espectaculars i, fins i tot, unes presons de cinc estrelles.

La realitat és, i ara ens n’adonem amb tota la duresa, que tot això era un miratge, que ens han enredat i ens hem deixat enredar: som molt més pobres del que ens pensàvem. La manca de diners per pagar i fer funcionar tots els equipaments que hem construït a crèdit, ens obligarà a treballar molt més i, a voltes, sense poder-los utilitzar, perquè no tenim diners per a equipar-los.

Qui pateix la crisi amb més duresa?

La cara més dura de la crisi, com sempre, són els més febles. En un sistema econòmic on l’única llei és el lliure mercat, els febles sempre s’emporten la pitjor part. Quan les administracions públiques garanteixen una assistència bàsica a tothom els més febles pateixen, però menys. Quan l’estat social es desmunta i es retallen aquests serveis bàsics, els primers a caure en l’exclusió social són els que menys tenen, els que estan més al límit.

També pateixen durament la crisi els immigrants. Van venir perquè els necessitàvem i ara són els primers a ser despatxats i a no trobar feina. Els qui van arribar amb visat i bitllet d'avió, fàcilment tornaran cap als seus països d'origen. Els qui van arribar en "patera" i les han passat magres per aconseguir un permís de treball, no tenen millor lloc on estar que aquí: "Sense feina aquí es viu millor que amb feina allà!".

Però la cara més perillosa i alarmant d'aquesta crisi és la gran quantitat de persones normalitzades laboralment que han quedat a l'atur i no troben feina. Només unes dades. Del 2007 al 2009 l'atur va créixer 10 punts. Del 2009 al 2012 ha pujat 5 punts més. Ara a Espanya hi ha un 23% d'aturats. El nombre de famílies en situació d'alt risc -ningú treballa- fa tremolar: 1 milió i mig. Entre els joves la situació és desesperançadora: si continua creixent la desocupació juvenil al ritme del darrer any (6 punts d'increment) aquesta primavera arribarem a la meitat dels joves a l'atur.

La gravetat d'aquestes dades augmenta a mesura que les notícies anuncien que la crisi no s'acaba sinó que s'intensifica. La immensa major part d'aturats van perdre la feina els anys 2007 i 2008, no n'han trobat, la prestació de l'atur se'ls ha acabat i sobreviuen gràcies a la família, a l'economia submergida o a la prestació social per als aturats de llarga durada (300€ aproximadament).

Càritas informa que el nombre de peticions no para de créixer. Venen a demanar ajuda persones que mai l'havien necessitada i molts no gosen fer-ho per la humiliació que els suposa: estan disposats a privar-se de calefacció, aigua, llum i una alimentació suficient, abans que demanar caritat.

Què hem de fer?

Fa unes setmanes, una anàlisi periodística explicava per què en un país amb més d'un 20% d'atur perllongat no esclatava una revolta social. La meua teoria per explicar aquest fenomen és que no hi ha explosió social violenta:

. perquè molts pensionistes ajuden els fills en atur i molts d'altres acullen les famílies de llurs fills aturats a casa seva;

- perquè hi ha empresaris que estan aguantant els treballadors, perden diners i consumint el patrimoni que han acumulat al llarg dels anys;
- perquè hi han escoles concertades que estan consumint les seves poques reserves per a no exigir quotes a famílies que no les poden pagar;
- perquè hi ha autònoms que perdonen deutes a aquells qui s'han quedat sense feina;
- perquè els funcionaris, conscients de la seguretat i l'estabilitat de llur ocupació, accepten amb esperit de sacrifici les retallades de sou;
- perquè molta gent anònima directament o a través de Càritas ajuda a moltes persones;

Vull agrair de cor a tots els qui feu això! I vull demanar-vos que, si podeu, ho continueu fent!

Vull adreçar una reflexió i una crida especial als fidels catòlics.

No podem quedar impassibles davant del fet que alguns parents, amics, veïns i conciutadans estan al llindar de la pobresa, amb dificultats per gaudir dels serveis més bàsics d'alimentació i vivenda. No podem passar de llarg davant d'aquesta realitat com alguns dels personatges de la paràbola del bon samarità (Lc 10,30-37). Ja sabem la fi del ric indiferent a la situació del pobre Llätzer que demanava caritat a la porta de casa seva (Lc 16,19-25). Cadascú pot fer alguna cosa. Jo m'he rebaixat el sou un 25% amb aquesta finalitat. La diòcesi destinarà extraordinàriament uns 300.000€ (el 10% del pressupost ordinari dels anys 2011 i 2012) i els arxiprestats i les parròquies que puguin han estat convidats a fer el mateix per dotar el "Pla d'Ajuda Social de Càritas Diocesana". Amb això, però, ben poc farem i en canvi és molt gran la necessitat. Permeteu-me que us inviti a fer alguna cosa contra la crisi, des de la vostra situació, i a demanar-vos la col·laboració amb aquesta iniciativa de Càritas Diocesana:

La primera petició l'adreço als empresaris i a les persones que tenen diners. És molt el que vosaltres podeu fer contra la crisi, de fet sou els únics qui podeu solucionar-la! Vosaltres sou els primers protagonistes de la creació de riquesa i d'ocupació! És veritat que l'actual fiscalitat i el creixement descontrolat i desproporcionat d'empleats públics invita a la temptació de no invertir i d'especular amb els diners guanyats. És veritat que la manca d'una reforma laboral ha empès a deslocalitzar per a no enfonsar-se. No caiguen, però, en aquestes temptacions! Confieu que les administracions s'aprimaran i que el mercat laboral s'agilitzarà i sense por, amb creativitat, arrisqueu, inicieu noves empreses o doneu suport a les que encara sobreviuen! Creeu llocs de treball! No sigueu rics insensats (Lc 14,15-21), de què us servirà acumular, gaudir i especular? Els dons que Déu us ha donat són perquè feu el bé, i ara el bé principal és crear ocupació!

La segona petició va dirigida als treballadors, siguin empleats d'empreses o funcionaris. És molt necessari que davant la situació actual remem tots en la mateixa direcció. La divisió i l'enfrontament faran que s'enfonsi el vaixell en el qual tota la societat està embarcada. És cert que el capitalisme pur i dur ha de ser canviat. És veritat que no es pot utilitzar l'excusa de la crisi econòmica per retallar drets laborals bàsics. Però no és menys veritat que en un mercat global, mentre no s'arbitrin unes normes que el regulin, només podrem sobreviure si som més competitius: si treballem més, per menys diners i repartim la feina existent entre tots! Això és dur, però és la realitat! Això és anar enrere, però amb sacrifici ho podem i ho hem de fer. Els gerents econòmics i els responsables polítics han de ser els primers a donar exemple -rebaixar-se el sou més que ningú, renunciar a uns complements innecessaris i escandalosos-. Malgrat continuen apareixent notícies indignants, molts polítics i empresaris estan donant un exemple esperonador. Darrera d'aquests ens hi hem d'afegir tots nosaltres. No és temps de lluita social, és temps de sacrifici i d'esforç compartit!

La tercera petició l'adreço als pensionistes, que sou una gran majoria en l'Església. És veritat que poca col·laboració econòmica puc demanar al col·lectiu que té el poder adquisitiu més baix de la societat, però també és cert que molts de vosaltres teniu casa pròpia o un lloguer raonable i que no heu de pensar en res més que viure i estalviar per a no ser una càrrega per als fills. Vosaltres, veient la disbauxa de consum i el malgastament públic d'aquests darrers anys, ja preveieu que això acabaria malament. Vosaltres sabeu bé què és treballar, estalviar i estar-se de coses i, per tant, és molt el que

podeu fer pels vostres fills i néts: ajudeu-los a aprendre-ho! Ensenyeu-los que fa més feliç “donar que rebre”, que es pot passar amb molt menys, que la unitat familiar és un port de salvació en moments de dificultat. No tingueu por a dir-los que es fiïn de Déu, que Ell és l’únic que pot donar forces per a viure, quan totes les construccions i les obres humanes cauen i s’enfonsen.

La darrera petició és una invitació que adreço a tothom. És molt el que podem fer. Us convoco a una gran onada de caritat per tal que, a la diòcesi, a ningú li manqui sostre, llum, aigua, calefacció i una alimentació suficient. El Senyor posa a prova la nostra fe, la nostra relació personal amb Ell, preguntant-nos: “Què fas quan em veus afamat, foraster i despulat? (Mt 25). Només que cadascun de nosaltres renunciï a alguna cosa a favor dels qui ens necessiten, es produirà el miracle de salvar a molts del precipici de l’exclusió social. Si a tu i a mi ens deixessin sense feina o si perdéssim la pensió, agrairíem infinitament que algú ens ajudés.

Nosaltres, amb l’ajuda de Déu, podem impedir-ho! Només hem de fer cadascú una cosa molt senzilla, la mateixa que va fer el bon samarità: *mirar* el que passa als nostres parents, amics o veïns; *compadir-nos* dels qui estan patint més durament la crisi; *acostar-nos-hi* amb voluntat d’ajudar-los directament o *ocupar-nos-en* a través de Càritas. Això, tot i que sembla poc, és molt!

+ Xavier, Bisbe de Solsona
Solsona, 31 de gener de 2012
Festa de Sant Joan Bosco